

عهدنامه‌ی ارزنة الروم

۹ آبان ۱۳۹۵ ساعت ۱۳:۲۱

در اوایل سال ۱۲۳۷ هجری، مذاکره صلح بین نمایندگان دو دولت در تهران و ارزروم (ارزنة الروم) آغاز شد. محمد امین از طرف دربار عثمانی مأمور بود که با حفظ منافع آن دولت صلحی با ایران برقرار کند. فتحعلی شاه شرایط صلح را که از آن جمله پرداخت خراج سالانه از طرف عثمانی به ایران بود به وسیله‌ی سرهنگ قاسم خان سفیر خود در اسلامبول به سلطان عثمانی اطلاع داد ولی سلطان از قبول آن سرپیچی کرد

جوان و تاریخ - کشکول

در اوایل سال ۱۲۳۷ هجری، مذاکره صلح بین نمایندگان دو دولت در تهران و ارزروم (ارزنة الروم) آغاز شد. محمد امین از طرف

دربار عثمانی مأمور بود که با حفظ منافع آن دولت صلحی با ایران برقرار کند. فتحعلی شاه شرایط صلح را که از آن جمله پرداخت خراج سالانه از طرف عثمانی به ایران بود به وسیله‌ی سرهنگ قاسم خان سفیر خود در اسلامبول به سلطان عثمانی اطلاع داد ولی سلطان از قبول آن سرپیچی کرد و نجیب پاشا را با نامه‌ای که متضمن مواد اساسی عهدنامه بود، به همراهی سفیر ایران به تهران فرستاد و فتحعلی شاه بدون آنکه متوجه ضعف کلی نیروهای ترک و موقعیت مناسب سیاسی و نظامی ایران در برابر عثمانی باشد و شاید برای خاتمه دادن به جنگ‌ها و زدوخوردهایی که تمام دوره‌ی سلطنت او را اشغال کرده بود، با پیشنهادهای سلطان عثمانی موافقت کرد و دستور داد تا تفصیل قرارداد تهیه و به امضای نمایندگان مختار دو دولت برسد.

عهدنامه‌ی ارزروم در یک مقدمه و ۷ ماده و یک خاتمه در ارزروم ابتدا به وسیله‌ی میرزا تقی خان فراهانی نماینده‌ی ایران و محمد امین پاشا نماینده‌ی عثمانی امضا و به اسلامبول فرستاده شد. سلطان محمود خان آن را در تاریخ ذی القعدة ۱۲۳۸ هجری امضاء کرد و به وسیله‌ی سفیر خود به تهران فرستاد. فتحعلی شاه با حضور سفیر عثمانی بعضی از مواد عهدنامه را تغییر داد و در ربیع الثانی ۱۲۳۹ هجری نسخ آن را که به فارسی و ترکی نوشته شده بود، امضا کرد.

چون کالای صادراتی ایران به ممالک اطراف مدیترانه از طریق بین‌النهرین و متصرفات دیگر عثمانی در آسیای غربی می‌گذشت و علاوه بر آن بنا به عقاید دین، مردم ایران پیوسته طالب و آرزومند زیارت مشاهد متبرکه واقع در بین‌النهرین عراق بودند. در عهدنامه‌ی ارزروم مواد مخصوصی درباره‌ی وضع تجارت طرفین و مسافرت ایرانیان به کربلا و نجف قید گردید و به موجب آن مواد قرار شد که از کالاهای صادراتی ایران به متصرفات عثمانی فقط صدی چهار از قیمت اصلی کالا گمرک گرفته شود و عمال ترک در بین‌النهرین عراق با زوار ایرانی در وصول به مقصد و تسهیل وسایل سفر همکاری کنند.

مواد عهدنامه‌ی ارزروم از لحاظ تعیین خطوط مرزی و نقاط سرحدی چندان واضح و قطعی نبود، زیرا فقط در مقدمه اشاره شده بود به این که حدود دولتین همان حدودی باشد که در عهدنامه‌ی سال ۱۱۵۹ هجری قمری در زمان سلطنت نادر شاه افشار معین شده بود و چون در آن عهدنامه نیز مواقع در نقاط مرزی با تفصیل و به‌طور وضوح تعیین نگردیده بود، مواد عهدنامه‌ی ارزروم نیز به استناد آن عهدنامه اختلافات ارضی و مشکلات سرحدی دو دولت را به‌طور قطع از میان نبرد؛ علاوه بر آن نقل و انتقال عشایر سرحدی و عادت آنان به بیلاق و قشلاق مشکلات زیادی برای تحدید حدود فراهم می‌ساخته همین علل از قوت و اعتبار عهدنامه ارزروم روزبه‌روز کاسته می‌شد و -به شرحی که خواهد آمد- مسئله‌ی تعیین حدود ایران و عثمانی که بایستی فقط بین دو دولت و با دست نمایندگان ذینفع حل شود همیشه به صورت یک مشکل عمده‌ی سیاسی موجب تیرگی روابط دو دولت بود تا آنجا که به دخالت و حکمیت دول استعمارطلب اروپا در آن امر منجر گردید و زدوخوردهای مرزی و اختلاف دو دولت تا پایان امپراتوری عثمانی و انقراض آن دولت و استقرار مشروطیت در ایران ادامه داشت.

